

KIBERSTALKING VA INSON HUQUQLARI

Rabbimov Shohruh Xudoyberdi o'g'li

Toshkent davlat yuridik universiteti Kiber huquq yo'nalishi magistranti

Anotatsiya:

Kiberstalking bugungi raqamli dunyoning dolzarb muammolaridan biri bo'lib, uning inson huquqlariga salbiy ta'siri muhokama qilinadi. Kiberstalking shaxsiy hayot daxlsizligini, xavfsizlik va erkinlikni buzadi, sha'n va obro'ga putur yetkazadi. Qonunlar va huquqni muhofaza tizimi kamchiliklariga qaramasdan, kiberstalkingga qarshi kurashish usullari tahlil qilinadi. Profilaktik choralar, jamoatchilik xabardorligi, inson huquqlarini himoya qilish va raqamli xavfsizlikni ta'minlash masalalari yoritiladi.

Kalit so'zlar: kiberstalking, inson huquqlari, kiberqonunchilik, kibertahdidlar, kinberjinoyatlar.

Аннотация:

Кибербуллинг является одной из актуальных проблем современного цифрового мира, и его негативное влияние на права человека обсуждается. Кибербуллинг нарушает неприкосновенность частной жизни, безопасность и свободу, а также наносит ущерб чести и достоинству. Несмотря на недостатки законодательства и системы правоохранительных органов, анализируются методы борьбы с кибербуллингом. Рассматриваются вопросы профилактических мер, повышения осведомленности общественности, защиты прав человека и обеспечения цифровой безопасности.

Ключевые слова: Кибербуллинг, права человека, кибербезопасность, киберугрозы, киберпреступность..

Annotation:

Cyberstalking is one of the pressing issues in today's digital world, and its negative impact on human rights is discussed. Cyberstalking violates privacy, security, and freedom, and it undermines dignity and reputation. Despite the shortcomings of legislation and law enforcement systems, methods for combating cyberstalking are analyzed. Issues related to preventive measures, public awareness, protection of human rights, and ensuring digital security are addressed. **Key words:** Cyberstalking, human rights, cybersecurity, cyber threats, cybercrime.

Kirish

Raqamli texnologiyalarning rivojlanishi insoniyatga ko'plab imkoniyatlar va qulayliklarni yaratgan bo'lsa-da, ayni paytda ba'zi salbiy hodisalarning ham kelib chiqishiga sabab bo'lmoqda. Kiberstalking shunday muammolardan biri hisoblanadi. U internet va mobil qurilmalardan foydalangan holda shaxsning hayotiy faoliyatini kuzatish, quvg'in qilish va bezovta etishni nazarda tutadi. Kiberstalking asosan shaxsiy hayotga nomuvofiq aralashishni, tinchlikka tajovuzni va qurbonning sha'n-qadrini kamsitishni o'z ichiga oladi.

Bugungi kunda kiberstalking insonning asosiy huquq va erkinliklarini buzishning dolzarb muammosiga aylanib bormoqda. U shaxsiy hayot daxlsizligini, xavfsizlik huquqini, sha'n va obro'ni, fikrini erkin bildirish huquqini kamsitishi mumkin. Qurbonlarda ruhiy va jismoniy salomatlik muammolari

kuzatilishi ehtimoli yuqori. Shuningdek, kiberstalking ayrim hollarda qonunchilik bo'shliqlaridan foydalanib, qonunni chetlab o'tishga ham olib kelmoqda.

Kiberstalking turli ijtimoiy guruh vakillari uchun muammo bo'lib qolmoqda. Biroq, ayollar ushbu tahdidga ko'proq duch kelishmoqda. Kibermakonlarda ham ayrimlar tomonidan ayollarga nisbatan kamsituvchi munosabat kuzatilmoqda. Bu esa gender tengsizligi muammosini yangidan ko'zga tashlamoqda. Kiberstalking oilalar va yakka shaxslar farovonligini izdanmaslikka olib kelmoqda. Shu bois, ushbu muammoni bartaraf etish uchun tizimli yondashuv talab etilmoqda. Qonunchilikni takomillashtirish, huquqni muhofaza qilish tizimini mustahkamlash, jamoatchilik xabardorligini oshirish, nodavlat tashkilotlari faoliyatini qo'llab-quvvatlash kabi choralar muhim ahamiyatga ega. Kiberstalking faqatgina jamiyat, davlat va fuqarolar hamkorligi orqaligina bartaraf etilishi mumkin.

Ushbu mavzuda biz kiberstalkingning mohiyati, uning inson huquqlariga ta'siri, bu muammoni bartaraf etishdagi huquqiy va ijtimoiy choralarni batafsil muhokama qilamiz. Qonunchilik masalalari, huquqiy institutlar va fuqarolik jamiyati o'rtasidagi munosabatlar alohida yoritiladi. Shuningdek, kiberxavfsizlikni ta'minlash va raqamli maydonlarda shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish usullari ham tahlil qilinadi. Umid qilamizki, ushbu tadqiqot natijalari kiberstalking va inson huquqlari sohasidagi muammolarni bartaraf etishga o'z hissasini qo'shadi. Kiberstalking inson huquqlarini jiddiy ravishda buzadi va ayrim hollarda qonunchilik bo'shliqlaridan foydalanadi. Bu muammo insonlarning asosiy erkinliklari va qadr-qimmatiga qarshi tahdid solarkan, shaxsning ruhiy va jismoniy salomatligiga ham putur yetkazadi. Quyida ushbu muammoning inson huquqlariga ta'sirini batafsil ko'rib chiqamiz:

Shaxsiy hayot daxlsizligi huquqining buzilishi - Kiberstalking asosan shaxsiy hayotga nomuvofiq aralashuvni o'z ichiga oladi. Qurbonlar muntazam kuzatiladi, ularning harakatlari va ma'lumotlari kuzatib boriladi. Bu inson huquqlarining asosiy tamoyillaridan biri bo'lgan shaxsiy hayot daxlsizligiga bevosita tajovuz qiladi. Qurbonlar o'zlarining tinch va xavfsiz hayot kechirishga bo'lgan huquqlarini amalga oshira olmaydilar.

Xavfsizlik va erkinlikka huquqning buzilishi - Stalkerlarning takroriy harakatlari, qo'rqitishlari va tahdidlari qurbonlarda doimiy qo'rquv va tahdid hissini keltirib chiqaradi. Natijada, ular o'zlarining xavfsizlik va erkin harakat qilish huquqlarini to'liq amalga oshira olmaydilar. Qurbonlar keng harakatlanish erkinligidan, faoliyati va ijtimoiy hayotidan mahrum bo'ladilar.

Sha'n va obro'ni kamситish - Ayrim kiberstalkerlar qurbonlar haqida noxush, haqoratli va sharmandali ma'lumotlarni onlayn tarqatishlari mumkin. Bu qurbonlarning sha'n va obro'ga huquqlarini buzadi va jamiyatda ularning izzatiga chekishlariga sabab bo'ladi.

Ruhiy va jismoniy salomatlikka putur yetkazish - Uzluksiz bezovta qilish, quvg'in va tazyiqlar qurbonlarda ruhiy va jismoniy zararlarni keltirib chiqaradi. Aqliy salomatlik muammolari, uyqusizlik, stress va boshqa ruhiy og'riqlar kuzatilishi mumkin. Tinch yig'ilish va fikr bildirishdagi cheklashlar - Ayrim qurbonlar kiberstalkingdan qo'rqib, tinch yig'ilishlarda qatnashish yoki fikrlarini erkin bildirish huquqlaridan to'liq foydalana olmaydilar.

Qonuniy himoyalaniish masalasi - Kiberstalking haqida qonun va jazo muammolari mavjud. Ayrim mamlakatlar qonunchiligi yetarli darajada rivojlanmagan bo'lib, kiberstalkingga munosib javobgarlik belgilamaydi. Sudlar kiberstalking ishlarida qurbonlarni himoya qilishda qiyinchiliklarga duch kelmoqda.

Tavsiyalar:

- Qonunchilikni takomillashtirish va kiberstalkingni alohida jinoyat sifatida belgilash
- Jamoatchilik xabardorligini oshirish va xavfli odatlarni bartaraf etish

- Qurbonlarga huquqiy va ruhiy yordam ko'rsatish tizimlarini yaratish
- Kiberstalkingga qarshi kurashuvchi nodavlat tashkilotlarini qo'llab-quvvatlash
- Kiberstalking holatlari ustidan nazoratni kuchaytirishga qaratilgan sayti qilish

Kiberstalking insonning asosiy erkinliklari va huquqlarini jiddiy buzadi. Ushbu muammoni bartaraf etish uchun ommaviy axborot vositalari, jamoat tashkilotlari, huquqni muhofaza qiluvchi idoralar va boshqalar hamkorlikda ish olib borishlari zarur. Inson huquqlarini himoya qilish va kiberstalking qurbonlarini qo'llab-quvvatlash jamiyatimizning muhim vazifalaridandir.

Inson huquqlari kiberstalkingdan jabrlanuvchilarni himoya qilishda muhim rol o'ynaydi. Hamma inson qadr-qimmatini va teng huquqlarga ega bo'lishi lozim. Kiberstalking qurbonlari kam sonli bo'lmasdan, bevosita yoki bilvosita barcha ijtimoiy qatlamlar vakillari zararlanishi mumkin. Huquqiy jihatdan qaralganda, kiberstalking nafaqat shaxsiy hayot daxlsizligi va xavfsizlikni buzadi, balki qonun ustuvorligiga ham putur yetkazadi. Qonunning adolatli tatbiqi va sudlov jarayonlarida tengsizliklar saqlanib qolmoqda.

Kiberstalking va inson huquqlari o'rtasidagi munosabatlarni yaxshilash uchun keng ko'lamli choralar ko'rilishi lozim. Avvalambor, huquqni muhofaza qiluvchi idoralar vakillarining malakasini oshirish, fuqarolarning kiberstalking haqidagi xabardorligini kuchaytirishga e'tibor qaratish muhim. Maktablar, oliy o'quv yurtlari va ommaviy axborot vositalari bu borada muhim ahamiyatga ega.

Ikkinchidan, qonunchilikni takomillashtirish va uni inson huquqlari talablariga muvofiqlashtirish zarur. Kiberstalking alohida jinoyat turi sifatida e'tirof etilishi va munosib jazolar belgilanishi lozim. Ayni paytda, sud jarayonlarida jabrlanuvchilarning huquqlari to'liq ta'minlanishi kerak. Masalan, Ukraina cyberbullying va kiberstalking qurbonlarini himoya qilish uchun qonunni yangiladi, bu o'rinli qadamdir.

Uchinchidan, jabrlanuvchilarni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan interaktiv saytu xizmatlarni yaratish muhim. Internet nafaqat tazyiq va quvg'in uchun vosita bo'lib qolmasdan, balki yordam olish va himoyalani usuli ham bo'lishi lozim. Ushbu yo'nalishda yuqori moddiy va intellektual resurslar talab etiladi. Nodavlat tashkilotlari faollari bu borada salmoqli rol o'ynashga qodir.

Nihoyat, aholida inson huquqlari va kiberoxavfsizlik masalalariga hurmat ruhini shakllantirish zarur. Jamoatchilik ongi va ta'lim omillari muhim ahamiyatga ega. Shaxsiy ma'lumotlar xavfsizligi, boshqalarning xususiy hayotiga hurmat, erkinlikdan malul maqsadlar yo'lida foydalanmaslik kabi masalalarga e'tibor qaratish zarur. Axborot texnologiyalari va mediasavodxonlik o'qitilishi, kiberstalking zararlaridan xabardor qilinishi lozim.

Xulosa qilib aytganda, kiberstalking va inson huquqlari daxldor masala bo'lib, u jamiyatimizning barcha jabhalarida e'tiborga loyiq. Qonunchilik, huquqni muhofaza qilish, jamoatchilik xabardorligi, ta'lim va ruhan taraqqiy etish uni bartaraf etish yo'llarini ifodalaydi. Birgalikdagina biz kiberstalkingga qarshi kurashib, inson qadr-qimmatini himoya qila olamiz.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. "Cyberstalking and online harassment: Impacting security and human rights" by the United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC).
2. "Cyberstalking and Cyber Harassment" by Working to Halt Online Abuse (WHOA).
3. "Cyberstalking: A Curtailment of Personal and Professional Pursuits" by Kathleen Burriss et al. (Vikalpa Journal).

4. "Cyberstalking, Harassment and Cyberbullying" by Dorothy Denning and Bradley Schipka (Security & Privacy journal).
5. "The Rights of Cyber Victims and Offenders" by Jaclyn Walters (Human Rights Quarterly journal).
6. "Cyber Violence Against Women and Girls" - Report by the United Nations Broadband Commission.
7. "Stalking and cyberstalking" - National Crime Prevention Council (USA) report.
8. "Cybercrimes and Cyberstalking" by Vinod Kumari (Journal of Xidian University).
9. "Legal Responses to Cyberbullying and Cyberstalking" by Michelle Bennink (Southwestern Law Review).
10. "Cyberstalking: A New Challenge for Law Enforcement and Legislation" by Jaishankar Karuppannan (SASCV journal).
11. "Cyberstalking and Harassment: The Working Reality and the Laws" by Poushali Majumder (International Journal of Law and Legal Jurisprudence Studies).
12. O'zbekiston Respublikasining "Axborotlashtirish to'g'risida"gi va boshqa tegishli qonunlari.